

Generell informasjon om tiltaket

Institusjon som nominerer:	Høgskolen i Østfold
Kontaktperson for nominasjonen:	Rektor Hans Blom (hans.a.blom@hiof.no)
	Kunstnerisk leder Serge von Arx (serge.p.arx@hiof.no)
Navn på tiltaket:	Studentproduksjon ved eksternt institusjon
Når ble tiltaket satt i gang:	Januar 2015
Kontaktperson for tiltaket:	Professor Serge von Arx

Kort om tiltaket:

Innenfor studietilbudet *Masterstudium i scenografi (120 studiepoeng)* har Høgskolen i Østfold (HiØ)/Akademi for scenekunst (heretter omtalt som *Akademiet*) inngått avtaler med Norsk Teknisk Museum om forskningsbasert utdanning hvor kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning står i en symbiotisk forbindelse.

Praktisk innebærer dette at studentene på dette studieprogrammet får anledning til å delta i museets forskning omkring sine planlagte utstillingsaktiviteter og andre forskningsaktiviteter ved museet.

Akademiet som faginstitution innenfor scenografi gis også en fremragende mulighet til selv å forske innenfor et utvidet scenografibegrep, som inkluderer utstillingsscenografi.

Avtalen mellom Norsk Teknisk Museum og Akademiet åpner for at studenter på dette masterstudiet gis mulighet til å produsere sine masterprosjekter ved museet.

For hele masterkullet ble det i tillegg inngått tilsvarende avtaler med Trøndelag Teater og utstillingsprodusent Iglhaut + von Grote i Berlin.

En mer detaljert/utfyllende beskrivelse av tiltaket:

Masterstudiet i scenografi (120 studiepoeng) hadde oppstart vårsemesteret 2015 (januar). For dette studieløpet ble det inngått avtaler med eksterne institusjoner som ga studentene mulighet for gjennomføring av sine masterproduksjoner ved nevnte institusjoner.

Det omsøkte tiltaket er en integrert del i organiseringen av nevnte masterstudium.

Alle studenter i kull 2015-2017 deltok gjennom hele sitt første semester i en samlet workshop organisert sammen med Norsk Teknisk Museum, og med undervisere fra både Norsk Teknisk Museum og Akademiet. Workshopen hadde utgangspunkt i museets forskningsprosjekt og utstillingen «Grossraum» med fokus på tvangsarbeid i Norge under andre verdenskrig. Tilnærmingen til temaet gjennom en blanding av vitenskapelig forskning, kunstnerisk utviklingsarbeid, utdanning og eksterne institusjoner er unik i norsk høyere utdanning. Studentene har i tett samarbeid med museet, spesielt kurator og førstekonservator Ketil Gjølme Andersen, utviklet og realisert den første delen av "Grossraum"-utstillingen, som vil være tilgjengelig for publikum i flere måneder høsten 2017.

Etter første workshop der alle de fem masterstudentene deltok, har denne tilnærmingen resultert i at to studenter på dette kullet ble gitt en unik mulighet til å gjennomføre hver sin praktisk/kunstneriske del av masteroppgaven (Masterproduksjon) i reelle utviklingsprosjekt og til å være to deler av forskningsprosjektet ved Norsk Teknisk Museum; *Alejandra Mendez Ramirez* i forbindelse med utstillingen «Grossraum – de bygde landet» og *Jan Hustak Hajdelak* i tilknytning til museets nye satsning på og videreutvikling av Oslo Vitensenter.

Undervisningen for masterstudentene foregår hovedsakelig i høgskolens lokaler i Fredrikstad. Det er imidlertid inngått faste avtaler om samarbeid for produksjon og offentlig visning av masteroppgaver for 3 av de 5 studieplassene. Disse avtalene innebærer ikke bare en produksjonsmulighet, men også i stor grad deltagelse i institusjonenes egne forskningsaktiviteter. De øvrige studentenes prosjekter er organisert individuelt ved andre private og offentlige kulturinstitusjoner i forhold til spørsmålsstillingene i studentenes masterprosjekt.

Her inviteres masterstudentene inn til institusjonenes egne forskningsarbeider samtidig som de vil fungere som scenograf for en teateroppsetning, utstilling eller andre scenografiske uttrykk, og ha mulighet til å gjennomføre relativt svært kostbare realiseringer.

Tiltaket er her eksemplifisert ved masterstudent *Alejandra Mendez Ramirez* sin masterproduksjon utført ved Norsk Teknisk Museum gjennom hennes design av utstillingen «Grossraum – de bygde landet».

Forut for oppstart av første kull ble det inngått samarbeidsavtaler med Trøndelag Teater i Trondheim, Norsk Teknisk Museum i Oslo og Iglhaug+von Grote i Berlin. Akademiet har gitt rom for å finne andre aktuelle samarbeidspartnere for studentene. I tillegg til gjennomførte masterproduksjoner ved de tre nevnte samarbeidspartnere, har én student i det første masterkullet (2015-2017) gjennomført sin masterproduksjon ved Nationaltheatret, Oslo.

Samarbeidet er regulert i avtaler mellom de eksterne institusjonene og høgskolen.

Avtalene regulerer partenes muligheter og forpliktelser fra opptaksprøver til offentlig visning av masteroppgaven. Både for akademiet og for vedkommende masterstudent er det attraktivt med et slikt eksternt samarbeid med en velrennomerte institusjoner.

Det er store ressurser bundet opp til realisering av en scenografi og det er derfor helt avgjørende at partenes forpliktelser og ansvar er tydelig klargjort fra starten av. Slike

samarbeid mellom en utdanning og en ekstern kulturinstitusjon innebærer en ikke ubetydelig risiko for begge partner. I dette perspektivet er slike samarbeidsprosjekter derfor gjennom sin unikhhet ytterligere verdifulle for studentenes faglige utbytte og forståelse. Det søkes til studiet med et prosjekt, en prosjektbeskrivelse eller problemstilling, som skal utforskes/realiseres gjennom masteroppgaven (masterproduksjon + kritisk refleksjon). En sentral del i opptaksprøven er knyttet til denne prosjektbeskrivelsen. De tre eksterne institusjonene det er inngått samarbeidsavtaler med involveres som observatører i de deler av opptaksprøven som omhandler prosjektbeskrivelsen. Den respektive institusjon vil således ha en mulighet for å kunne kommentere på utviklingen av et prosjektet som kan bli realisert ved vedkommende institusjon. Det må imidlertid understrekes at Akademiet er helt suveren i den endelige innstillingen til opptak, hvilket henger sammen med høgskolens fullstendige ansvar for studiet og de studenter som tas opp til studiet. Dette åpner for en eksepsjonell kontakt mellom utdanning, forskning og fagutøvelse både gjennom et studieløp og etter endt utdanning.

Samarbeid med eksterne institusjoner samsvarer helt med akademiets essensielle forståelse av scenografi, som i et hvert tilfelle kun kan oppstå som resultat av en dialog med andre: det kan være en regissør, en koreograf, en kurator, en vitenskapelig forsker eller mange andre fagfunksjoner. Det scenografiske verket består av den iboende dialog og hvordan denne er aksentuert via alle mulige sensoriske aktive elementer som byggematerialer, lys, lyd, lukt, ect., som en åpen ramme hvor kunstverket oppstår i samspill med alle andre aktører (skuespiller, dansere, kuratorer, ect.).

Underveis i studiet vil det være kontakt mellom student, studentens veiledere og ekstern institusjon om utviklingen i masterprosjektet (masterproduksjon + kritisk refleksjon). Studentene får unik tilgang til og deltar aktivt i den eksterne institusjonens eget forskningsarbeid. Veilederen som følger studenten gjennom hele studiet er ansatt ved Akademiet.

Ved avslutningen av de to første semestrene forplikter akademiet seg, gjennom studenten, å levere revidert prosjektbeskrivelse til den samarbeidende institusjon. I tredje semester møtes kunstnerisk og teknisk personale fra samarbeidende institusjon og student med veileder i et eller flere produksjonsmøter hvor scenografien settes opp i en forenklet fullskala modell («bauprobe»). Dette møtet vil gi grunnlag for å konkludere i forhold til endelige kalkyler, tidsplaner, produksjon av elementer og andre rammebetingelser, og er av vesentlig betydning for selve gjennomføringen av prosjektet. Det er, som tidligere nevnt store produksjonskostnader knyttet til realisering av utstillinger og scenekunstproduksjoner og det er derfor ytterst viktig at disse forutsetningene avklares og avtales klart i forkant av produksjonsprosessen. Dette er et viktig element i forhold til å ivareta studentens arbeidsforhold i det siste semesteret under realiseringen av prosjektet. Studenten vil da ha arbeidssted ved institusjonen, men vil følges opp av sin veileder ved Akademiet.

I fjerde semester vil studenten fokusere utelukkende på realiseringen av sitt masterprosjekt og den etterfølgende kritiske refleksjon.

Norsk Teknisk Museum, Trøndelag Teater og Iglhaug+von Grote utgjør en del av akademiets faglige nettverk, og er godt kjent med akademiet gjennom samarbeid innenfor forsknings-,

student- og undervisningsprosjekter. For fremtiden vil dette nettverket endres/utvides i takt med studieprogrammets videre utvikling.

Erfaringene med denne typen involvering av eksterne institusjoner ønskes også videreført til nye studentkull på *Masterstudium i scenografi* på grunn av de særlige resultatene studentene i første kull har oppnådd.

Norsk Teknisk Museum er også en del av akademiets nettverk knyttet til ansattes FoU/KU-arbeid. Akademiet har en nær tilknytning til Norsk Teknisk Museum gjennom den prisbelønte utstillingen "Mind Gap". Arbeidet med utviklingen og realiseringen av denne utstillingen involverte bachelorstudenter fra scenografiutdanningen gjennom workshops ledet av teaterregissør Robert Wilson og professor Serge von Arx, som utstillingens arkitekt og Robert Wilsons co-designer.

Museet har et særskilt fokus på kunstnerisk utviklingsarbeid innenfor området utstillingsscenografi. Også i forkant av utstillingen "Mind Gap" har Norsk Teknisk Museum lagt stor vekt på å utvikle utstillinger som ikke utelukkende illustrerer de spesifikke vitenskapelige fakta, men som også ønsker å gjenspeile dem kunstnerisk, som for eksempel gjennom utstillingen "Klima X". Norsk Teknisk Museum er derfor en viktig samarbeidspartner for Akademiet og masterprogrammet i scenografi gjennom sin interesse for utforskende og innovativt arbeid for utforming av utstillinger og romdesign.

Norsk Teknisk Museum er for Akademiet en sentral partner for akademiet sett i sammenheng med utviklingen av og sameksistens mellom vitenskapelig forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid; et slikt symbiotisk samarbeid mellom begge forskningskontekster er helt unikt i norsk sammenheng.

Studentens beskrivelse av eget prosjekt ved Norsk Teknisk Museum:

What is "Grossraum" and why we should all see this exhibition?

A research based exhibition about Organisation Todt and the use of forced labor in Norway 1940-45 at the Norwegian Museum of Science and Technology.

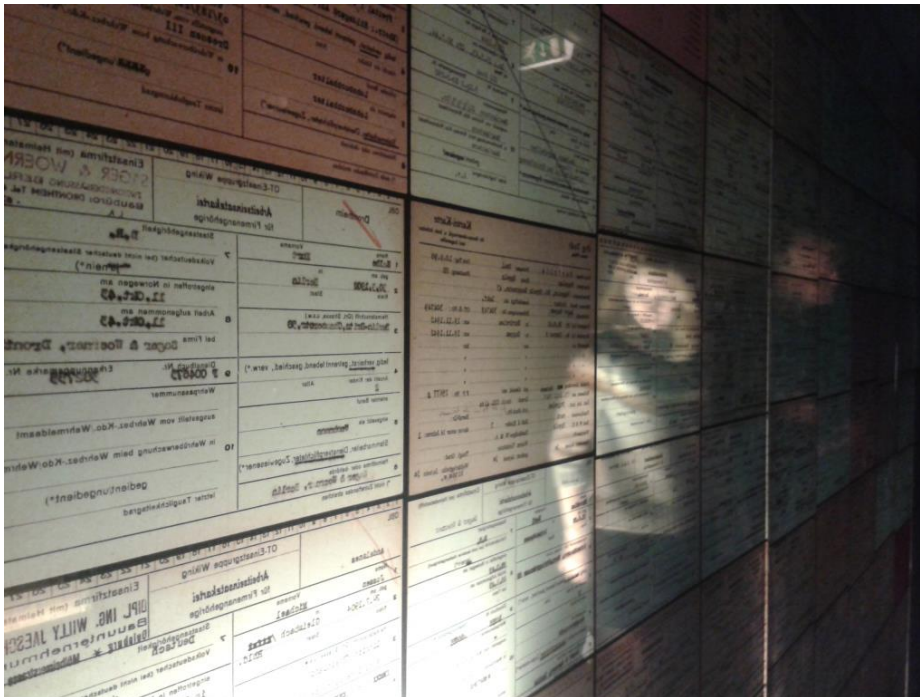
The project is to be conveyed to the general public by way of a large exhibition to open in January 2017. Senior researcher Ketil Andersen is currently working on a monography on Organization Todt in Norway and is at the same time curating the exhibition. The research project called Politics of Space and the Grossraum exhibition is going to be developed during workshops and laboratories led by Senior researcher Ketil Andersen, researcher Ingebjørg Eidhammer and Geir Christiansen as the head of the construction team.

My role as a scenographer in the project is to develop the exhibition space and find new ways of displaying objects and explore the capacities of the historical material to tell stories in a physical, spatial way.

Senior researcher Ketil Andersen told a story about a family who was living next to a prisoner's camp. They could see from their windows what was happening there during the occupation. According to Ketil Andersen the family decided to close their curtains in order not to see what happened there.

This short story became a key point in the development of the exhibition concept. The story refers to a simple movement, an everyday activity that has a strong connotation and tells about decision making, movement and interaction. The key words reflect the three main goals of the spatial concept.

“How much do you want to see” is the concept of the scenographic intervention. To present the narrative, not as a given statement, but as a bodily experience, presenting the narrative as fragments. The exhibition should persuade the audience to: “move your head, bend your body, choose a path, find a hidden idea, wait for sounds, look back to see the real image, stop and get deep into the text”.

Text & photo by Alejandra Mendez Ramirez

Prosjektet «Grossraum» er unik i sin kombinasjon av et vitenskapelig forskningsprosjekt, støttet av forskningsrådet, og kunstnerisk utviklingsarbeid basert på en kunstpraktisk utdanning. Masterstudiet i scenografi er i stor grad forskningsbasert gjennom profesjonelle kontekster i forhold til samarbeidspartnere og formidling. Studentene har mulighet å utforske og utvikle et fullt ut profesjonelt prosjekt, men samtidig innenfor en beskyttende akademiske ramme hvor studenter har ansvar, - og i en profesjonell ramme, hvor Akademiet garanterer for et endelig gjennomført resultat.

Slike produksjoner fordrer gjerne store økonomiske ressurser hvor Akademiet må garantere for et resultat som er fullt ut profesjonelt utført og gjennomført. "Grossraum" har vært utviklet gjennom Alejandra Mendez Ramirez' to-årige studieløp, parallelt med de teoretiske og praktiske emnene som beskrives i studieplanen. Siden utviklingen av en utstillingsscenografi fikk rom parallelt med to publikasjoner og forskning omkring temaets innhold, har det kunstneriske vært en integrert del av hele forskningsprosjektet, ikke bare som en illustrasjon av forskningsresultatene (informasjon/oppfinnelser).

Gjennom hele masterstudiet har studenten også arbeidet med scenografiske prosjekter som workshops i forbindelse med Robert Wilsons oppsetning av "Edda" på Det Norske Teatret, performative installasjoner ved BiT/Meteor i Bergen, scenografi for filmproduksjon på Håøya i regi av Akademiet og aktivering av offentlige rom ved University of the Arts Zürich.

Den suksessfulle avslutningen av prosjektet har stor nasjonal betydning sett i sammenheng med utviklingen av utstillingsscenografi ved alle norske museer. Den første workshopen var en del av laboratoriet Norsk Teknisk Museum implementerte under førstekurator Henrik Treimos ledelse. Laboratoriet er et sentralt instrument i forhold til en eksperimentell forskning omkring utstillinger. Dette er av både nasjonal og internasjonal betydning.

For Akademiet vil organisering av slike tiltak som en del av utdanningsløpet *Masterstudium i scenografi*, ha stor betydning også i den videre planleggingen av dette studiet.

Gjennom det beskrevne tiltaket opplever Akademiet en stor gevinst for både studiet generelt og for den enkelte student.

Tiltaket har gitt studentene en unik mulighet til faglig innsikt og forståelse utover de rent faglige perspektivene i studiet. Ikke minst gir en slik organisering av studiet en spesiell innsikt i studiets relevans for et yrkesliv og den plass faget har i et samfunnsperspektiv.

Tiltaket har gitt en unik mulighet for at studenters egen faglige forskning innenfor et studium kan inkorporeres i en ekstern institusjon/virksomhets egen forskning.

Studentens utdanning blir direkte relevant for samfunnet og utdanningsinstitusjonenes samfunnsoppdrag. Dersom slike tiltak organiseres riktig, vil det være meget verdifullt både for student og samarbeidende ekstern institusjon, og utdanningsinstitusjonen som organiserer tiltaket.

For masterstudiet i scenografi har tiltaket vist seg særlig verdifullt, og akademiet ønsker derfor å gjenta og videreutvikle tiltaket for de neste kullene og utdanningsløpene.

Tiltaket bør også kunne overføres til andre utdanningsløp, kunstfaglige og vitenskapelig/akademiske.

Et slik tiltak må organiseres i nær sammenheng med fagets egenart og fordrer stor grad av entusiasme i utdanningsinstitusjonens fagstab og administrasjon. Særlig viktig for et gjensidig utbytterikt resultat er graden av faglig innsikt, risikovillighet, lekelyst/forskertrang hos alle medvirkende parter. Fra utdanningsinstitusjonens side er seriøs nettverksbygging og gode relasjoner en forutsetning for at slike tiltak skal være vellykkede i størst mulig grad.

Organiseringen av slike tiltak må ha sitt utgangspunkt i de nevnte kriterier og være grunnfestet innenfor den aktuelle utdanningsinstitusjon og i studietilbud. Omfanget av slike samarbeid bør nok også være av et visst omfang og må ha dyp relevans for den enkelte students individuelle arbeid. Slik sett er vår erfaring med å koble slike samarbeid mot en masteroppgave bidratt vesentlig til suksess. Vi har ingen erfaring med et slikt tiltak på bachelornivå, men erfaringen fra masternivå tilsier kanskje at det på et bachelor-nivå kan være vanskelig å finne et riktig omfang.

Med en tilpasning til utdanningsnivået vil det kunne utvikles tilsvarende tiltak innen både bachelor- og masterstudier. Selv om det i utgangspunktet synes lettest å indentifisere

gevinster på et masternivå, og om man ikke ser seg for blind på faglige gevinster og resultat kan et bachelornivå også utvikle verdifulle møtepunkter mellom samfunnslivet, næringslivet, studenten og utdanningsinstitusjonen, og representere et grunnlag for tettere samarbeid og interessant faglig utvikling.

Bildemateriell fra utstillingen. Foto: Alejandra Mendez Ramirez:

<https://drive.google.com/file/d/0B7FgNSSc1KkoMDNTOS1IUHc4Ymc/view?usp=drivesdk>

<https://drive.google.com/file/d/0B7FgNSSc1Kkoc0p1ZUtMRWI3Zlk/view?usp=drivesdk>

<https://drive.google.com/file/d/0B7FgNSSc1KkoSFZvZXMyGtjam8/view?usp=drivesdk>

<https://drive.google.com/file/d/0B7FgNSSc1KkocTVhRFQybTEwa3M/view?usp=drivesdk>

<https://drive.google.com/file/d/0B7FgNSSc1KkoSHphbDY1ajY4eTg/view?usp=drivesdk>

Medieomtale av utstillingen:

<https://radio.nrk.no/serie/museum/DOOF01001417/08-04-2017>

<http://www.hiof.no/aktuelt/nyheter/hogskoleavisa/?&displayitem=4522&module=news>

<http://universitas.no/kultur/62144/sterkt-mote-med-glemt-krigshistorie>

<http://www.tingenesmetode.no/images/PDF/Hovedoppslag-Museumsnytt-Tingenes-metode.pdf>

<https://museumsnytt.no/eksperimenterende-museumsprosjekt/>

Vedlegg:

Vedlegg 1: Utdrag fra Alejandra Mendez Ramirez' kritiske refleksjon

Vedlegg 2: Uttalelse fra førstekonservator Ketil Gjørme Andersen, Norsk Teknisk Museum

Vedlegg 3: Medieomtale av utstillingen, Dagbladet 18.02.2017